



СЕРІЯ «Економіка»

УДК 658.7

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-4\(10\)-11-19](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-4(10)-11-19)

Алькама Віктор Григорович доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управлінських технологій, Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, тел.: (096) 444-10-55, <https://orcid.org/0000-0001-5997-7076>

Щадило Максим Ігорович аспірант, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, 76018, тел.: (096) 444-10-55, <https://orcid.org/0000-0001-6694-5136>

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЧЕРЕЗ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Метою дослідження є характеристика основних засад економічного зростання через підвищення ефективності управління якістю в умовах міжнародної конкурентоспроможності підприємства. Доведено, що розвиток сучасної, конкурентоспроможної економіки неможливий без повноцінного усвідомлення та врахування всіх без винятку факторів, що надають певний рівень впливу на економічне зростання всієї країни. Визначено, що якість – одна з фундаментальних категорій, що визначають спосіб життя, соціальну та економічну основу для розвитку людини та суспільства. Проблема якості може бути вирішена без участі вчених, інженерів, менеджерів. Якість є важливим інструментом боротьби за ринки збуту. Необхідно констатувати, що для вітчизняних суб'єктів господарювання та національної економіки в цілому оцінка рівня конкуренції та її ролі досі не стали значущими факторами економічного зростання, тому рівень конкурентоспроможності нашої країни на світових ринках залишається недостатньо високим. Визначено, що міжнародна конкуренція є основним інструментом регулювання ринкової економіки та важливою частиною ринкового середовища, а відповідно і фактором економічного зростання. Встановлено, що конкуренція в економічній теорії завжди виступає тією силою, яка, з одного боку, створює стимули, а з іншого тиску на економічних



суб'єктах, впливаючи тим самим на прийняття індивідуальних рішень. Охарактеризовано, що конкуренція виникає і приводиться в дію завдяки наявності особливої мотивації, що формується як на рівні конкретного індивіда, так і під впливом зовнішніх факторів. Саме тому, вона так важлива для економічного зростання, проте й досягається через ефективне управління якістю. В результаті було визначено основні загрози системи управління якістю на підприємстві в умовах міжнародної конкуренції.

Ключові слова: економічне зростання, управління якістю, конкурентоспроможність, міжнародна конкуренція

Alkema Viktor Hryhorovych KROK University, Kiev, tel.: (096) 444-10-55, <https://orcid.org/0000-0001-5997-7076>

Shchadylo Maksym Ihorovych Postgraduate, Lviv State University of Internal Affairs, tel.: (096) 444-10-55, <https://orcid.org/0000-0001-6694-5136>

ECONOMIC GROWTH TO INCREASE THE EFFICIENCY OF QUALITY MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Abstract. The purpose of the study is to characterize the basic principles of economic growth through improving the efficiency of quality management in the context of the international competitiveness of an enterprise. It has been proved that the development of a modern, competitive economy is impossible without a full understanding and taking into account all factors without exception that have a certain level of influence on the economic growth of the whole country. It is determined that quality is one of the fundamental categories that determine the lifestyle, social and economic basis for the development of man and society. The problem of quality can be solved without the participation of scientists, engineers, managers. Quality is a fundamental tool in the struggle for markets. It should be noted that for domestic economic entities and the national economy as a whole, the assessment of the level of competition and its role has not yet become significant factors in economic growth, so the level of our country's competitiveness in world markets remains insufficiently high. It has been established that international competition is the main instrument for regulating the market economy and an important part of the market environment, and, accordingly, a factor in economic growth. It has been established that competition in economic theory always acts as the force that, on the one hand, creates incentives, and on the other hand, pressure on economic entities, thereby influencing the adoption of individual decisions. It is characterized that competition arises and is put into action due to the presence of a



special motivation, which is formed both at the level of a particular individual and under the influence of external factors. That is why it is so important for economic growth, but it is also achieved through effective quality management. As a result, the main threats to the quality management system at the enterprise in the conditions of international competition were identified.

Keywords: economic growth, quality management, competitiveness, international competition

Постановка проблеми. Світова економічна теорія та практика підтверджують значущість вільної конкуренції як одного з найважливіших факторів економічного зростання та конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Саме принцип змагальності змушує суб'єктів господарювання постійно знижувати витрати, оптимізувати процеси виробництва та реалізації продукції та послуг, виводити на ринок нові інноваційні продукти та послуги, безперервно підвищувати якість вироблених товарів та послуг та обслуговування споживачів. Дослідження показують, що розвиток конкуренції сприяє економічному зростанню продуктивності факторів виробництва, і такий приріст продуктивності може становити до 1,5 разів, залежно від конкретних країн та продуктових ринків.

В умовах інноваційної економіки, зростання підприємств залежить від успішності управління різними взаємопов'язаними видами діяльності. У цьому випадку будь-яка діяльність, пов'язана з перетворенням ресурсів на готову продукцію, а також діяльність із забезпечення якості виробленої продукції розглядається як процес, що сприяє економічному зростанню.

Розвиток сучасної, конкурентоспроможної економіки неможливий без повноцінного усвідомлення та врахування всіх без винятку факторів, що надають певний рівень впливу на економічне зростання всієї країни. Необхідно констатувати, що для вітчизняних суб'єктів господарювання та національної економіки в цілому оцінка рівня конкуренції та її ролі досі не стали значущими факторами економічного зростання, тому рівень конкурентоспроможності нашої країни на світових ринках залишається недостатньо високим. Але це лише стимулює до актуалізації даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти сутності економічного зростання і управління якістю розкривалися в роботах таких вчених як Л. Абалкін, А. Архипов, Т. Білокінь, В. Білоус, М. Ващекін, С. Глазьев, Р. Дацків, Я. Жаліло, А. Кірієнко, Г. Козаченко, С. Мельник, О. Ляшенко, О. Силкін, А. Штангрет та інші. Однак ряд теорії і концепцій в умовах міжнародної конкуренції, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.



Метою статті є характеристика основних засад економічного зростання через підвищення ефективності управління якістю в умовах міжнародної конкурентоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна конкуренція є основним інструментом регулювання ринкової економіки та важливою частиною ринкового середовища, а відповідно і фактором економічного зростання. Наслідком конкуренції є, з одного боку, загострення виробничих та ринкових відносин, з другого - прискорення економічного зростання, прискорення НТП.

Міжнародна конкуренція є одним із регуляторів опцій суспільного виробництва, стимулює його ефективність, фактором утворення середньої норми прибутку, формування ринкової вартості товару, диференціації товаровиробників за доходами, реалізації матеріального інтересу товаровиробників

Проте, конкуренція як засіб успішного функціонування ринкової економіки та фактор економічного зростання у всіх своїх конкретних проявах спирається на об'єктивні процеси та закономірності, що не вступає в суперечність з основними тенденціями прогресу продуктивних сил. Вплив високого рівня конкуренції на економічне зростання відображає такий факт: об'єктивною необхідністю, що на практиці постає як наслідок економічної конкуренції товаровиробників, є постійне прискорення процесів оновлення виробництва та продукції. Отже, міжнародна конкуренція диктує жорстку технологічну дисципліну, вимагає високої якості виробів, сучасного дизайну, здатності передбачати перспективні потреби, а не лише торгувати тим, що виробляється і поки що знаходить попит. Саме ефективна система управління якістю на підприємстві сприятиме високому рівню конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Саме сила конкурентної боротьби є найдієвішим фактором, який заохочує підприємницький сектор до здійснення інноваційного інвестування. Інновації дозволяють підприємцю бути конкурентоспроможним. Тому, на нашу думку, саме стимулювання розвитку конкуренції, а не пряма підтримка бізнесу за рахунок державних важелів, є пріоритетом економічної політики країни та запорукою поживавлення інноваційної активності у вітчизняній економіці, що сприятливо вплине на економічно зростання країни.

Модель сутності конкурентоспроможності в рамках економічного зростання, представлено на рис.1.

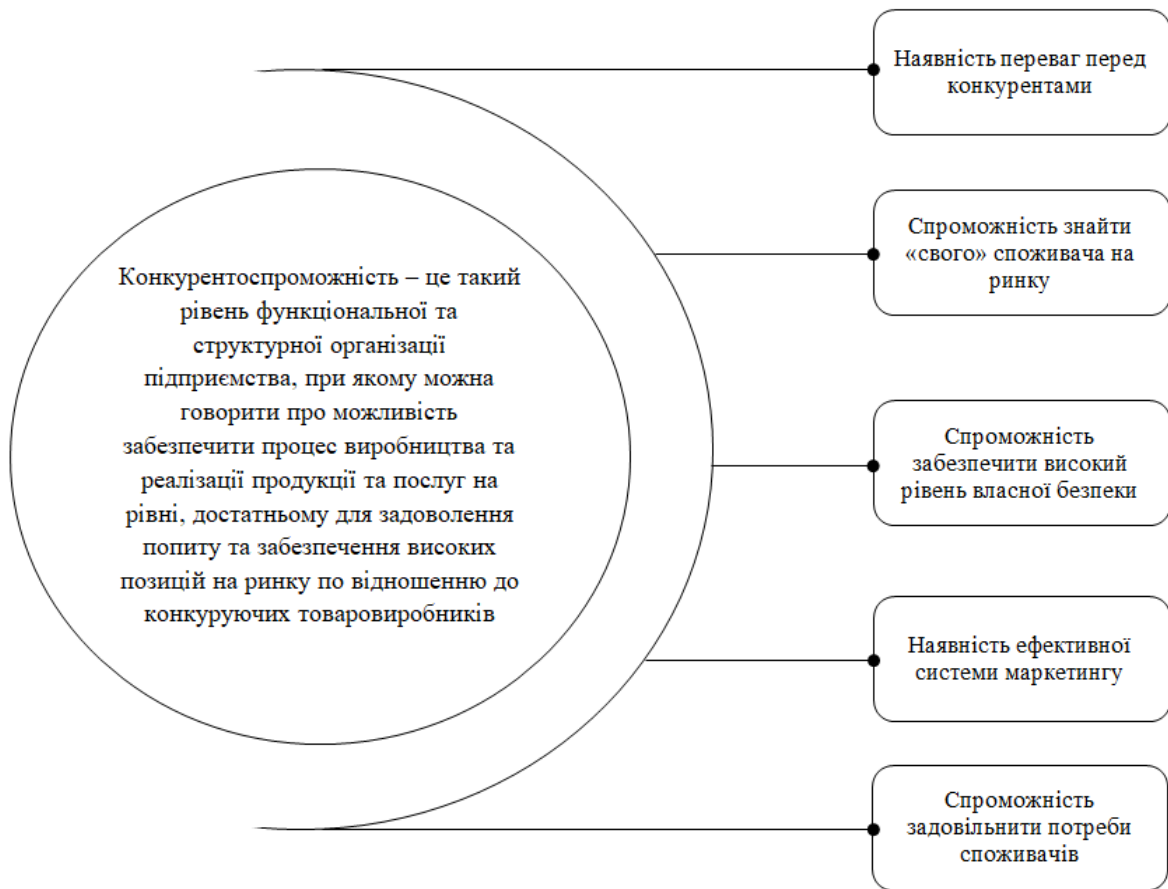


Рис.1. Модель сутності конкуренцеспроможності в рамках економічного зростання

Сформовано автором

Будь-яке підприємство постійно вирішує двоєдине завдання – рухається до досягнення своїх стратегічних цілей, та адаптується до зміни навколишнього середовища. При цьому довгострокові цілі розвитку залишаються незмінними, а способи їх досягнення можуть змінюватись в залежності від зміни обстановки на ринку, в економіці, у законодавстві тощо.

Якість – одна з фундаментальних категорій, що визначають спосіб життя, соціальну та економічну основу для розвитку людини та суспільства. Проблема якості може бути вирішена без участі вчених, інженерів, менеджерів. Якість є важливим інструментом боротьби за ринки збуту. Якість визначається дією багатьох випадкових, місцевих та суб'єктивних факторів. Для запобігання впливу цих факторів на рівень якості потрібна система управління якістю.

У ринковій економіці велика увага приділяється проблемам якості. Це обумовлено наявністю міжнародного конкурентного середовища. За методами здійснення міжнародна конкуренція ділиться на цінову (витіснення



конкурентів шляхом зниження, збивання ціни) і нецінову, коли той саму ціну пропонується товар із вищими якісними параметрами і комплексом послуг, що означає термінах маркетингу “товар із супроводом”. Тільки якість може залучити споживача. Серйозна міжнародна конкурентна боротьба зумовила у країнах із розвинутою ринковою економікою розробку програм підвищення якості. У наукових дослідженнях і в практиці виникла необхідність вироблення об'єктивних показників для оцінки здібностей фірм виробляти продукцію з необхідними якісними характеристиками. Ці показники підтверджуються сертифікатом відповідності продукцію. Багато фірм-виробників мають системи якості, що відповідають міжнародним стандартам.

Важливим елементом системи управління підприємства є рівень конкурентоспроможності. На думку більшості вчених, на сьогоднішній день прийнято розрізняти наступні рівні конкурентоспроможності підприємства:

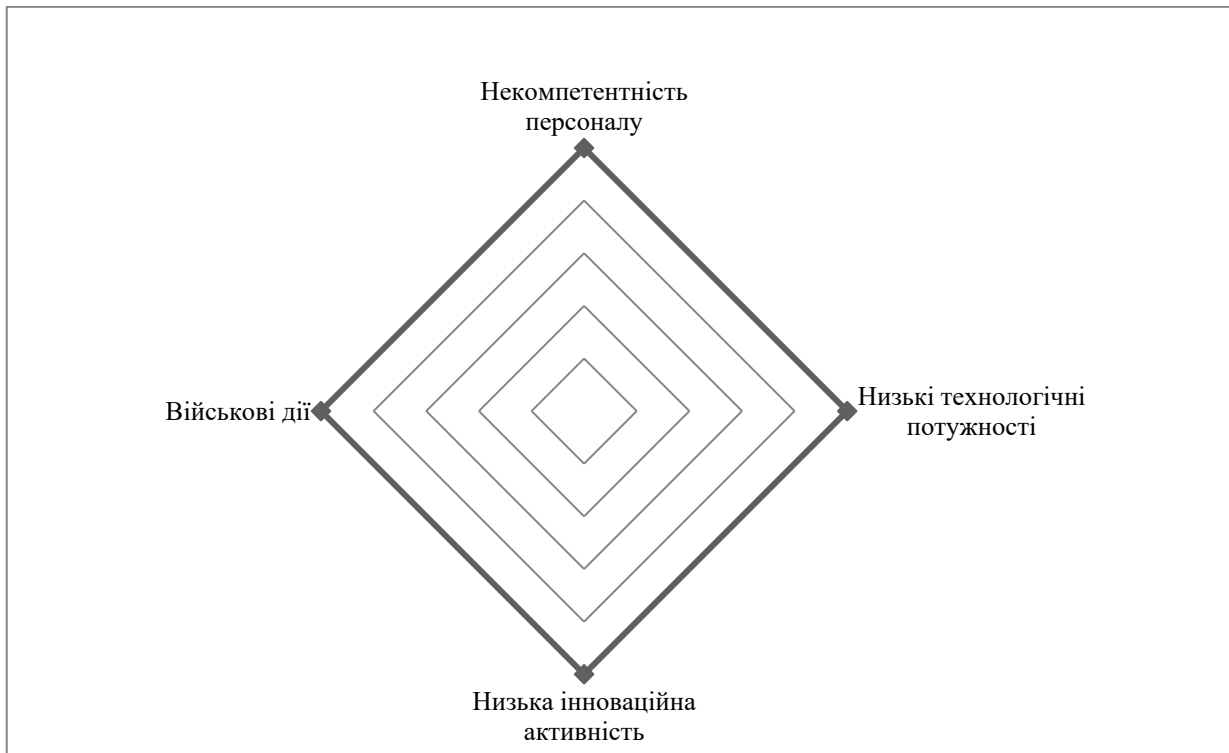
1 рівень – основна політика підприємства полягає лише у випуску продукції, не зважаючи на вже існуючі тенденції на ринку, потреби та споживчі інтереси покупців.

2 рівень – основна політика підприємства полягає в тому, щоб продукти та послуги, які виробляє підприємство, повинні в повній мірі відповідати продуктам та послугам, які виробляються у конкуруючих товаровиробників.

3 рівень – політика підприємства в сфері виробництва та реалізації продукції вже не спирається на тенденції та погляди конкуруючих товаровиробників, так як саме підприємство та його продукція стає «еталонною» на ринку та сама диктує умови якісних та кількісних характеристик продукції.

4 рівень – політика підприємства в більшій мірі спирається не на поліпшення елементів виробництва продукції, з огляду на те, що воно досягло своєї максимальної ефективності, а на якість системи управління конкурентоспроможністю та рівнем конкурентоспроможності, що включає в себе як оперативні зміни в системі виробництва, так і покращення політики реалізації та маркетингу.

Основні загрози системи управління якістю на підприємстві в умовах міжнародної конкуренції, представлено на рис.2.



*Рис.2. Основні загрози системи управління якістю на підприємстві в умовах міжнародної конкуренції
Сформовано автором*

В сучасних умовах глобалізації та інтеграції підприємницької діяльності в міжнародний ринковий простір, найбільш універсальним, та в той же час критичним критерієм оптимального функціонування та розвитку підприємства є його конкурентоспроможність. Так, рівень конкурентоспроможності дасть можливість у найбільш ефективний спосіб реалізувати власні конкурентні переваги підприємства у ринковому просторі.

Основними джерелами конкурентних переваг підприємства є оптимізована організаційно-технологічна та економічна структура підприємства, ефективне управління якістю, можливість управлінської структури підприємства вчасно реагувати на існуючі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, а також можливі небезпеки, загрози та виклики. З огляду на всебічний аналіз явища конкурентоспроможності підприємства, ми можемо зробити висновок, що воно є комплексним та складається з багатьох елементів, а отже може піддаватись якісній та кількісній оцінці.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що на цьому етапі розвитку сучасної світової економіки одним із головних факторів зростання є конкуренція. Вона створює зацікавленість у вдосконаленні економічних ресурсів, їх виробничих комбінацій, зниженні витрат на одиницю продукції,



що випускається, науково-технічному оновленні виробництва на інноваційній основі. Водночас вона постає як система управління якістю, а також перевіряє бізнес на ступінь відповідності громадським інтересам. Конкуренція в економічній теорії завжди виступає тією силою, яка, з одного боку, створює стимули, а з іншого тиску на економічних суб'єктах, впливаючи тим самим на прийняття індивідуальних рішень. Конкуренція виникає і приводиться в дію завдяки наявності особливої мотивації, що формується як на рівні конкретного індивіда, так і під впливом зовнішніх факторів. Саме тому, вона так важлива для економічного зростання, проте й досягається через ефективне управління якістю.

Сучасна ринкова економіка висуває нові вимоги до системи управління якістю продукції. Це пов'язано з тим, що стійкість будь-якої фірми, її становище над ринком визначається рівнем конкурентоспроможності. У свою чергу конкурентоспроможність продукції пов'язана з дією декількох десятків факторів, серед яких на перше місце виходить якість продукції. Саме тому, подальші дослідження слід присвятити методикам оцінки якості продукції.

Література:

1. Korsakienė, R. Organizational change management: theoretical and practical aspects. *Business: Theory and Practice*, 7(4), 2006, 237-242. <https://doi.org/10.3846/btp.2006.29>
2. Bugarčić, F. Ž., Skvarčiany, V., & Stanišić, N. Logistics performance index in international trade: case of Central and Eastern European and Western Balkans countries. *Business: Theory and Practice*, 21(2), 2020, 452-459. <https://doi.org/10.3846/btp.2020.12802>
3. Korsakienė, R. Determinants of competitive advantage and internationalization: investigation of interrelationships. *Business: Theory and Practice*, 13(4), 2012, 283-291. <https://doi.org/10.3846/btp.2012.30>
4. Meidutė, I., Litvinenko, M., & Aranskis, A. Logistics cooperation: integrated logistics services. *Business: Theory and Practice*, 13(4), 2012, 343-351. <https://doi.org/10.3846/btp.2012.36>
5. Chen, H.M., Liang, M. Empirical analysis on regional economic growth from the perspectives of entrepreneurship and investment in research and development. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 8, 2020, pp. 1259-1265. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.150812>
6. Yildiz, T. An empirical analysis on logistics performance and the global competitiveness. *Business: Theory and Practice*, 18, 2017, 1-13. <https://doi.org/10.3846/btp.2017.001>
7. Kružić, D. Entrepreneurship and economic growth: Re-actualisation of the role of entrepreneurship in global economy. *Ekonomiska Misao I Praksa*, 2007, 2: 167-191.
8. Adusei, M. Does entrepreneurship promote economic growth in Africa? *African Development Review*, 2016 28(2): 201-214. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12190>
9. Kaur, M., Singh, L. R&D expenditure and economic growth: An empirical analysis. *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, 2016, 15(3): 195-213. https://doi.org/10.1386/tmsd.15.3.195_1
10. Aghion, P., Howitt, P. A model of growth through creative destruction. *Econometrica*, 1992, 60(2): 323-351. <https://doi.org/10.2307/2951599>



References:

1. Korsakienė, R. (2006). Organizational change management: theoretical and practical aspects. *Business: Theory and Practice*, 7(4), 237-242. <https://doi.org/10.3846/btp.2006.29> [In English]
2. Bugarčić, F. Ž., Skvarciany, V., & Stanišić, N. . (2020). Logistics performance index in international trade: case of Central and Eastern European and Western Balkans countries. *Business: Theory and Practice*, 21(2), 452-459. <https://doi.org/10.3846/btp.2020.12802> [In English]
3. Korsakienė, R. (2012). Determinants of competitive advantage and internationalization: investigation of interrelationships. *Business: Theory and Practice*, 13(4), 283-291. <https://doi.org/10.3846/btp.2012.30> [In English]
4. Meidutė, I., Litvinenko, M., & Aranskis, A. (2012). Logistics cooperation: integrated logistics services. *Business: Theory and Practice*, 13(4), 343-351. <https://doi.org/10.3846/btp.2012.36> [In English]
5. Chen, H.M., Liang, M. (2020). Empirical analysis on regional economic growth from the perspectives of entrepreneurship and investment in research and development. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 8, pp. 1259-1265. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.150812> [In English]
6. Yildiz, T. (2017). An empirical analysis on logistics performance and the global competitiveness. *Business: Theory and Practice*, 18, 1-13. <https://doi.org/10.3846/btp.2017.001> [In English]
7. Kružić, D. (2007). Entrepreneurship and economic growth: Re-actualisation of the role of entrepreneurship in global economy. *Ekonomiska Misao I Praksa*, 2: 167-191. [In English]
8. Adusei, M. (2016). Does entrepreneurship promote economic growth in Africa? *African Development Review*, 28(2): 201-214. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12190> [In English]
9. Kaur, M., Singh, L. (2016). R&D expenditure and economic growth: An empirical analysis. *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, 15(3): 195-213. https://doi.org/10.1386/tmsd.15.3.195_1 [In English]
10. Aghion, P., Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction. *Econometrica*, 60(2): 323-351. <https://doi.org/10.2307/2951599> [In English]